

”

*Vi er ikke sånn hardingfele-
og hallingkastnorsk.
Vi er nordtromsnorsk!*

OMDØMMEBYGGING I NORD-TROMS

En presentasjon av funn fra dialogseminar
for ungdom og unge voksne i Nord-Troms

Utarbeidet av
Silja Karlsen
(prosjektleder)

DER KONTRASTER FORMER FOLK
NORD-TROMS

Forord

Dialogseminarene ble gjennomført våren 2012. I desember 2012 arrangerte vi metodekurs i regi av Turid Moldenæs, Hilde Pettersen og Stine Didriksen fra Universitetet i Tromsø.

Det ble deretter jobbet med å systematisere funnene. Dette var nybrottsarbeid for oss og en ny måte å jobbe på. Det var en stor systematiseringsjobb, men med god hjelp fra Lisbeth Holm og Berit Fjellberg kom vi i mål.

Selve skrivearbeidet med denne rapporten har tatt tid. Siden vi allerede hadde presentert funnene for representantskapet våren 2012 og hadde sendt tiltaksplan til kommunene på bakgrunn av funnene, ble det mindre viktig å ferdigstille denne rapporten. Ikke fordi ikke rapporten er viktig, men fordi andre aktiviteter i prosjektet ble prioritert.

Selv om rapporten er ferdigstilt lenge etter at dialogseminarene ble gjennomført, har innholdet i rapporten og funnene i dialogseminarene fulgt oss hele veien. Det er dette vi har basert arbeidet i prosjektet på. Hvem er vi? Hva vil vi være kjent for? Hvilken betydning har «tre stammers møte» for oss?

Jeg håper du som leser kan finne nyttig informasjon i denne rapporten og at innholdet kan inngå i utviklingsarbeidet i Nord-Troms.

Jeg vil benytte anledningen til å takke Inger M. Åsli, Magnar Solbakken og Ingrid Lønhaug for innspillene i forbindelse med ferdigstilling av denne rapporten.

God lesing!

Silja Karlsen
prosjektleder
Skjervøy, 19.11.2014

Innhold

Forord.....	2
Sammendrag	5
Innledning	6
Om Nord-Troms	6
Om bakgrunnen for prosjektet.....	6
Problemstilling.....	7
Metode	8
Erfaringer om dialogseminar som metode	8
Prosess.....	8
Prosessledelse	9
Rekruttering til dialogseminar.....	9
Feilkilder.....	9
Resultater/analyse	11
Først om kommunene	11
Lyngen.....	11
Oppfatning av eget sted	11
Om tre stammers møte.....	11
Tilhørighet til Nord-Troms.....	12
Unikt med unge mennesker i Nord-Troms	12
Skjervøy	12
Oppfatning av eget sted	12
Om tre stammers møte.....	12
Tilhørighet til Nord-Troms.....	13
Unikt med unge mennesker i Nord-Troms	13
Kåfjord	13
Oppfatning av eget sted	13
Om tre stammers møte.....	14
Tilhørighet til Nord-Troms.....	14
Unikt med unge mennesker i Nord-Troms	14
Nordreisa.....	14
Oppfatning av eget sted	14
Om tre stammers møte.....	15
Tilhørighet til Nord-Troms.....	15
Unikt med unge mennesker i Nord-Troms	15

Storfjord.....	16
Oppfatning av eget sted.....	16
Om tre stammers møte.....	16
Tilhørighet til Nord-Troms.....	16
Unikt med unge mennesker i Nord-Troms	16
Kvænangen.....	17
Oppfatning av eget sted.....	17
Om tre stammers møte.....	17
Tilhørighet til Nord-Troms.....	17
Unikt med unge mennesker i Nord-Troms	17
Felles.....	18
Om tre stammers møte og tilhørighet til Nord-Troms.....	18
Tilhørighet til eget sted og utfordringer.....	19
Stedskvaliteter	20
Tilhørighet til Nord-Troms.....	20
Unikt med unge mennesker i Nord-Troms	20
Inneholder drømmen Nord-Troms?.....	21
Konklusjoner	22
Noe unikt med unge mennesker i Nord-Troms?.....	22
Tre stammers møte.....	22
Tilhørighet til eget sted	23
Veien videre	23
Forskningsprosjekt.....	23
Handlingsplan.....	24
Vedlegg	25
Vedlegg 1 Konferansestab.....	25
Vedlegg 2 Antall deltakere	25
Vedlegg 3 Program og spørsmål	27
Vedlegg 4 Innspillene i tiltaksplan.....	29

Sammendrag

Denne rapporten tar for seg hvordan unge i Nord-Troms identifiserer seg med regionen og hvordan de beskriver identiteten sin knyttet opp mot Nord-Troms som region. Rapporten oppsummerer funnene fra dialogseminarene, og på bakgrunn av disse funnene har vi i prosjektet utarbeidet forslag til tiltak til kommunene og andre.

I denne rapporten vil jeg hovedsakelig se på disse spørsmålene:

- Hvordan beskriver ungdom og unge voksne egen kommune?
- Hvilket forhold har de til «tre stammers møte»?
- Hvilket forhold har de til Nord-Troms?

Disse spørsmålene skal bidra til å finne mer ut om hvordan ungdom identifiserer seg med regionen og hvordan de beskriver nordtromsidentiteten. Hvordan ønsker de at Nord-Troms skal fremstå for å gi et godt inntrykk som bidrar til godt omdømme?

Det er tydelig at tilhørigheten til Nord-Troms er svak, og at det er nødvendig å jobbe mer aktivt for å bygge opp denne tilhørigheten. Arbeidet med omdømmebygging av regionen handler ikke bare om å bygge et omdømme for Nord-Troms som skal brukes i profileringsammenheng – det handler vel så mye om å synliggjøre regionens kvaliteter for å bidra til at folk i Nord-Troms blir mer bevisst på disse kvalitetene. Dersom man lykkes med dette, vil man oppnå at omdømmet bygges innenfra basert på befolkningens egne fortellinger og bilder om eget sted og egen region. Dette vil være den mest suksessrike måten å bygge et omdømme for regionen på.

Innledning

Om Nord-Troms

Nord-Troms er plassert mellom Tromsø og Alta, og er en meget rik region fra naturens side med fiskerier, landbruk og kraftressurser. Den ville og vakre naturen med sitt store mangfold gir også grunnlag for trivsel, rekreasjon og turisme. Den store andelen vernede områder gir regionen et særlig fortrinn som kan utnyttes i reiselivssammenheng. Klimaet spenner fra et typisk kystklima med relativt små temperaturforskjeller på årsbasis, til typisk innlandsklima med kald vinter og forholdsvis varm sommer. Sammenlignet med resten av landet, er det store avstander mellom kommunesentrene. Kulturhistorisk er regionen et resultat av minst tre stammers møte (kvensk, samisk og norsk kultur, men også russisk).

Regionrådssamarbeidet består av seks kommuner: Kvænangen, Nordreisa, Skjervøy, Kåfjord, Lyngen og Storfjord. Kommunene har i flere år jobbet med regionalt samarbeid. Dette samarbeidet har hovedsakelig vært innenfor kommunal drift, og ikke så mye innen regionalt utviklingsarbeid. Næringslivet i regionen kjenner i mindre grad kommunegrenser. Likevel har det ikke vært mye fokusert på at regionen samlet sett står sterkere, gjennom bl.a. felles profilering, og at kommunene og næringslivet kan oppnå større effekter innen bl.a. rekruttering av fremtidig arbeidskraft og reisemålsutvikling.

Om bakgrunnen for prosjektet

Nord-Troms regionråd har forankret arbeidet med omdømmebygging i *Strategisk plan for Nord-Troms regionråd – Nord-Troms Strategier 2007–2016*, og prosjektet er ett av fem innsatsområder i planen. For innsatsområde 5 i den strategiske planen *Profilering av Nord-Troms* er det satt følgende mål: «Felles profilering og merkevarebygging for å skape bolyst og være en livskraftig region».

I perioden 2009–2010 ble det gjennomført et forprosjekt som dannet grunnlag for å etablere hovedprosjektet *Omdømmebygging i Nord-Troms*. I forprosjektet ble det gjennomført dialogkonferanser i alle kommunene. Gjennom dette arbeidet ble det funnet flere identiteter og mange ulike oppfatninger av Nord-Troms som sted. Men ett begrep gikk igjen i alle sammenhenger, nemlig «tre stammers møte». Dessverre var ikke forprosjektet målrettet nok i forhold til ungdoms oppfatning av sin identitet, hvordan de oppfatter regionen og hvordan de ønsker at den skal være.

Forprosjektet tydeliggjorde også at Nord-Troms ikke er en kjent «merkevare» sett fra et «utenfraperspektiv». Selv om vi som bor her sier at regionen innehar kvaliteter som vi setter pris på, er ikke dette nødvendigvis kjent for andre. Også for oss som bor her er Nord-Troms relativt «usynlig». For å realisere målet om «felles profilering og

merkevarebygging for å skape bolyst og være en livskraftig region», er hovedprosjektet *Omdømmebygging i Nord-Troms* igangsatt. Prosjektet skal bidra til å styrke felles regional identitet og samtidig bygge et positivt omdømme utad.

Et av delmålene i hovedprosjektet omhandler unge i Nord-Troms. Gjennom dette delmålet skal prosjektet finne ut mer om hvordan ungdom identifiserer seg med regionen: Hvordan de beskriver nordtromsidentiteten, hvordan de beskriver egen kommune og hvilket forhold de har til Nord-Troms og til begrepet «tre stammers møte». Funnene fra dette delmålet presenteres i denne rapporten.

Det er en stor ambisjon å gjennomføre et omdømmeprosjekt som omfatter en hel region med seks ulike kommuner med totalt ca. 16 000 mennesker spredt over et areal på 9364 km². Forprosjektet var viktig for å finne svar på om det i det hele tatt var mulig. Ville det være mulig å finne felles grunnlag gjennom identitet og tilhørighet, for deretter å skape noe som bygger omdømme for hele regionen?

Problemstilling

Gjennom hovedprosjektet *Omdømmebygging i Nord-Troms* skal vi forsøke å finne ut hvordan ungdom identifiserer seg med regionen og hvordan de beskriver identiteten sin ut fra et nordtromsperspektiv. Hvordan beskriver ungdom og unge voksne egen kommune? Hvilket forhold har de til Nord-Troms som region og begrepet «tre stammers møte»?

For å finne mer ut av dette, vil det i denne rapporten ses nærmere på svarene fra deltakerne i hver kommune. Deretter vil disse resultatene vurderes i et nordtromsperspektiv. På bakgrunn av dette vil problemstillingen besvares. Gjennom dialogseminarene kom det frem mange ulike innspill, spesielt til kommunene. Disse er beskrevet som egne tiltak som er systematisert og videresendt til de enkelte kommunene for behandling. Disse vil ikke bli beskrevet ytterligere i denne rapporten, men finnes som eget vedlegg og i råmaterialet fra dialogseminarene.

Vårt mål er å finne ut mer om nordtromsidentiteten og begrepet «tre stammers møte». Det er denne tematikken som beskrives i rapporten.

Metode

Materialet som presenteres er samlet inn gjennom dialogseminar fra hovedprosjektet. Vi har arrangert dialogseminar i alle kommunene, der vi inviterte med ungdom og unge voksne tilbakeflyttere. Metoden ble utviklet i samarbeid med professor Turid Moldenæs¹ og Stine M. Didriksen ved Universitetet i Tromsø. Spørsmålene som ble benyttet er vedlagt (vedlegg 3).

Dialogseminar har vært benyttet siden dette er en metode for å forankre, kartlegge og skape relevans i utviklingsarbeid.

Det ble vurdert om dialogseminarene skulle arrangeres på ettermiddagstid, men pga. lengden på seminaret og at elever fra skolene skulle delta, ble de gjennomført på dagtid. Slike seminarer kan med fordel arrangeres på ettermiddagstid ved en annen anledning.

Erfaringer om dialogseminar som metode

Dialogseminar er en god metode for å skape dialog med og dialog mellom deltakerne. Vi opplevde at spørsmålene engasjerte og at deltakerne syntes det var interessant å delta med egne oppfatninger/informasjon til oss. Metodikken viser seg å gjøre innbyggerne mer bevisste på det vi har og hva vi kan være stolte av.

Vi så bl.a. at de unge, voksne tilbakeflytterne hadde en positiv effekt på de yngre. Mens de yngre kunne definere sitt sted som «*trasige Reisa*» eller «*kjedelige Skjervøy*», var de unge voksne mer nyanserte i sitt syn. Dette kom særlig til uttrykk på Skjervøy. Også lærere fra Skjervøy-skolen kommenterte at elevene ved ungdomsskolen etter seminaret hadde fått en bedre holdning til Skjervøy. Dette anser vi som å være et positivt resultat av prosessen der unge voksne og ungdom møttes.

Prosess

For å gjennomføre dialogseminarene, etablerte vi en egen konferansestab (vedlegg 1) for hvert seminar. Konferansestaben hadde ansvar for å gjennomføre dialogseminarene, og egne sekretærer hadde ansvar for å notere underveis. Dette var viktig for å sikre at det som ble sagt ble notert ned. Gjennom bruk av flere sekretærer har vi rapportert funnene så godt som mulig.

Vi organiserte deltakerne i egne grupper, der elever fra 10. klasse og videregående skole samt unge, voksne tilbakeflyttere jobbet i egne grupper ut fra hvilken kategori de tilhørte.

¹ Turid Moldenæs, professor, Institutt for sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging, Universitetet i Tromsø.

Prosessledelse

Lisbeth Holm² er en dreven prosessleder. Hennes bidrag under dialogseminarene har bidratt til gode, utfyllende svar fra deltakerne. Da Lisbeth ble forhindret fra å delta på dialogseminaret i Storfjord, ble det gjort en vurdering om dialogseminaret burde utsettes. Men pga. det omfattende arbeidet som var igangsatt med å rekruttere deltakere, ble det bestemt at dialogseminaret skulle gjennomføres som planlagt med Silja Karlsen³ som prosessleder.

Rekruttering til dialogseminar

Vi rekrutterte skoleelever fra 10. klasse i alle kommuner, elever fra alle kommunene som går på en av de videregående skolene i Nordreisa, Skjervøy eller Nordkjosbotn samt unge, voksne tilbakeflyttere (vedlegg 2) til dialogseminar.

Elevene ble rekruttert gjennom dialog med skolene. På skolene ble rektor/lærer kontaktet, og sammen med elevrådet plukket disse ut elever som ønsket å delta. Flere av disse var elever fra elevrådet.

Unge, voksne tilbakeflyttere ble rekruttert gjennom nettverket til de kommuneansatte og andre. Det var utfordrende å rekruttere deltakere siden vi ikke dekket tapt arbeidsfortjeneste for den enkelte deltaker. Kommunene selv ville til dels ikke dekke vikarutgifter for deltakerne til dialogseminarene.

Vi forsøkte å få til å rekruttere deltakere fra ulike miljøer, ulike skoler og med ulik bakgrunn.

Feilkilder

Et begrenset antall ungdom har deltatt på dialogseminarene. I noen kommuner synes antall deltakere å være noe svakt, og dette kan ha gitt et unyansert bilde av ungdommens oppfatning. Selv om datagrunnlaget kan være noe svakt, har vi likevel fått indikasjoner på hvordan de unge oppfatter nordtromsidentiteten og hvilken tilknytning de har til regionen. Vi har ikke testet ut funnene på andre ungdommer i regionen, så dette kan føre til at vi ikke vet om de kjenner seg igjen i den beskrivelsen som blir gjengitt i denne rapporten.

På dialogseminaret i Lyngen var det veldig mange voksne til stede: ordfører, to representanter fra Universitetet i Tromsø, næringssjefen og en næringslivsleder. Dette kan ha påvirket dialogen med og mellom deltakerne, noe som spesielt kom til uttrykk ved at flere av innspillene ble adressert til ordføreren.

² Lisbeth Holm, leder, Nord-Troms Studiesenter.

³ Silja Karlsen, prosjektleder, Omdømmebygging i Nord-Troms, Nord-Troms regionråd.

Det ble benyttet en annen prosessleder på ett av dialogseminarene. Dette kan ha ført til en feilkilde i forhold til hvordan spørsmålene ble fulgt opp fra prosessleder.

Selv om vi hadde flere sekretærer ved hvert dialogseminar, kan det forekomme at vi ikke har fanget opp alle kommentarene og poengene underveis i seminarene.

Det faktum at flere av deltakerne var/har vært representanter i elevrådet og/eller ungdomsrådet, kan ha påvirket svarene de ga. Det er derfor mulig at deltakere som ikke har hatt slike verv, ville svart noe annerledes.

Resultater/analyse

Først om kommunene

Kåfjord kommune har definert seg som samisk kommune og er innenfor samisk forvaltningsområde. Senter for nordlige folk er etablert i Kåfjord. Storfjord kommune definerer seg som en kommune med mangfold og har vedtatt trespråklig skilting i kommunale bygg.⁴ Kommunen har grense til Finland og Sverige. Kvænangen er et stort reinbeitedistrikt, med fylkesgrense til Finnmark. Det finnes store hytteområder i kommunen. Skjervøy er en kyst- og øykommune som historisk sett har mye kommunikasjon sjøveien. Dette gjelder også for store deler av Lyngen. Lyngen definerer seg som alpe- og gründerkommune. Nordreisa er regionsenter for Nord-Troms, og flere regionale funksjoner, bl.a. Halti kvenkultursenter, er lagt hit. Kommunen har status som nasjonalparkkommune. På Skjervøy og i Nordreisa er det etablert videregående skoler.

Resultatene, som har kommet frem gjennom dialogseminar med ungdom og unge tilbakeflyttere, presenteres først kommunevis. Deretter vil det gis et felles sammendrag over funnene og over andre felles funn fra dialogseminarene.

Lyngen

Oppfatning av eget sted

Lyngen er muligens den kommunen som assosieres sterkest med turisme, entreprenørskap og industrimiljø. Lyngen skiller seg fra andre steder/kommuner fordi hovedtyngden av bosetningen er spredt på to steder. Man snakker om indre og ytre Lyngen, og om at det er lite fellesskap internt i kommunen. Deltakerne gir uttrykk for at bygda Lenangen føles som en annen kommune. Dette begrunnes med at de bl.a. har egen skole og eget idrettslag.

Om tre stammers møte

I Lyngen er tyngdepunktet det norske, men dog med et sterkt innslag av det samiske. Dette kan illustreres med følgende sitat: «*Vi er norske, vi prater om samer og kvener, men det er ikke oss. Likevel bærer vi det med oss.*» Flere sier at de bl.a. bruker stedsnavn som ikke er norske i dagligtalen, at kulturen er blandet og at man i Nord-Troms oppdrar barna sine annerledes enn andre steder i Norge. Historisk sett har store deler av Lyngen hatt transportferdsel sjøveien.

⁴ I ettertid er det også vedtatt skilting på tre språk langs riksvegen.

Tilhørighet til Nord-Troms

Når deltakerne skal beskrive hvor de kommer fra, bruker de sjelden Nord-Troms for å forklare dette geografisk.

Unge i Lyngen føler at de har liten eller ingen tilhørighet til regionen. De hevder også at de har lite kontakt med de andre kommunene, illustrert med et sitat fra en av tilbakeflytterne: *«For oss er det ikke naturlig å utvikle Nord-Troms, men heller bidra til å styrke Lyngen.»* Dette begrunnes med at det er store avstander i regionen og at regionen er langstrakt. Det ser ikke ut til at unge i Lyngen bruker betegnelsen «nordtromsing». Størstedelen av elevene i Lyngen tar sin videregående utdanning i Nordkjosbotn eller i Tromsø. På bakgrunn av funnene ser det ut til at tilhørigheten til Nord-Troms er veldig svak.

Unikt med unge mennesker i Nord-Troms

Ungdomsskoleelever mener at vi har kul dialekt i Nord-Troms og at de ikke lar seg påvirke så lett i forhold til mote: *«I disse små kommunene påvirkes vi ikke så lett av motepresset.»* Elevene ved videregående skole trekker også frem dialekten som spesiell: *«Vi bruker andre ord og uttrykk.»* De sier også at noen bruker samiske ord som en naturlig del av språket sitt. De unge voksne mener at unge mennesker i Nord-Troms er mer mottakelige for nye mennesker. I tillegg sier de *«Vi er mer jordnære og direkte»* og at foreldre har mer dugnadsånd i seg enn andre steder.

Skjervøy

Oppfatning av eget sted

Skjervøy er fiskerikommunen – en «blå» kommune – men dette oppfattes ikke nødvendigvis som kun positivt av ungdommen.

Skjervøy er en liten plass med lite folk. Det er nært og kjent, man kjenner de fleste. Det er mange fritidstilbud i Skjervøy. Skjervøy beskriver seg som annerledes fordi *«vi bor på en liten plass der alle kjenner alle»*. Dette kan være fordi tettstedet Skjervøy er et kompakt samfunn, selv om flere av øyene i kommunen er bebodde.

Om tre stammers møte

Begrepet «tre stammers møte» er et kjent begrep for deltakerne. I forhold til begrepet er tyngdepunktet i Skjervøy det norske, selv om enkelte sier: *«Jeg har litt kvensk og samisk blod i årene.»* Inntrykket er at de fleste ikke har noe spesielt forhold til samisk og kvensk. De hevder at de lærer om samisk kultur på skolen, og ut fra uttalelsene ser denne kunnskapen ut til å omhandle reindriftssamer. Den samiske kulturen er også

kjent gjennom at det er reinbeitedistrikt i kommunen og at reindriftssamene er synlige deler av året i kommunen.

Det oppfattes av noen av deltakerne at tre stammers møte ikke omhandler dem, men er «noe for Kåfjord og Storfjord». Historisk sett har Skjervøy hatt transportferdsel sjøveien, og gjennom dette har stedet tradisjonelt sett hatt stor kontakt med omverdenen. Dette kan ha påvirket hvordan stedet har utviklet seg i forhold til kulturhistorien.

Tilhørighet til Nord-Troms

Når deltakerne skal beskrive hvor de kommer fra, bruker de sjelden Nord-Troms for å forklare dette geografisk.

Til sammenligning med Lyngen, ser det også ut til at Skjervøy er en kommune med lav tilhørighet til regionen. Dette mener vi kan ha sammenheng med at disse to kommunene tradisjonelt sett og fortsatt i dag har kommunikasjon sjøveien. Det kan illustreres med et sitat fra en av de unge voksne i forbindelse med diskusjonen om begrepet «nordtromsing»: «Vi er så forskjellige i kommunene, så vi kan ikke ha samme navn.» På den andre siden er det flere elever fra kommunen som tar videregående utdanning i Nordreisa. Dette gjør at de treffer ungdom fra hele Nord-Troms.

Unikt med unge mennesker i Nord-Troms

Ungdomsskoleelever mener at unge mennesker i Nord-Troms er barskere og mer vant til kulde og uteliv enn unge mennesker sørpå. Dette begrunnes med: «Vi klarer oss bedre alene.» Også språket trekker de frem som barskere: «Vi banner mer. Kanskje derfor vi kalles for vikinger eller samer.» Elever på videregående skole sier at de ikke er like mye «byklyser» som tromsøværingene: «Vi er ikke så høy på pæra, og ikke så moteriktige.» Begrunnelsen er at de er mer sparsomme med penger og at de ikke er like bortskjemte som dem siden man må langt bort for å få «tak i ting». De unge voksne mener at ungdom fra distriktet er mer selvstendig enn byungdom, siden de må klare seg selv tidligere (med tanke på skolegang).

Kåfjord

Oppfatning av eget sted

Kåfjord er den kommunen i Nord-Troms som særlig representerer samisk kultur og kulturuttrykk. Kåfjord er innlemmet i samisk forvaltningsområde.

Kåfjord er nok også den kommunen med den mest distinkte etniske identiteten, hvis vi ser bort fra den norske: «Vi er en samisk kommune og har kultur og holdninger deretter. Kulturen gjør oss spesiell.» Sterkest synes tilhørigheten til eget sted/egen

kommune å være i Kåfjord og Storfjord. Her gis det også uttrykk for stor stolthet over egen kommune og dets særegenhet.

Om tre stammers møte

Deltakerne uttrykker at i Kåfjord finnes alle tre folkegruppene. Dette underbygges med sitatet: *«Kåfjord er en kulturrik kommune. Vi er en sammenblanding.»* Samtidig uttrykker de at de har lite kunnskap om kvensk kultur. Noen sier at de lærer lite om dette på skolen. Den samiske kulturen synes å stå sterkt i kommunen, spesielt i bygda Manddalen. Den økende interessen for samisk uttrykkes slik av unge på videregående skole: *«Flere og flere unge i Kåfjord interesserer seg for samisk språk og kultur.»*

Tilhørighet til Nord-Troms

Når deltakerne skal beskrive hvor de kommer fra, kan de bruke Nord-Troms for å forklare dette geografisk.

Deltakerne i Kåfjord sier at de ikke bruker betegnelsen «nordtromsing». I Kåfjord sier de unge voksne følgende om begrepet: *«Nordtromsing oppfattes som negativt ladet. Er det et skjellsord?»*

Størstedelen av elevene i Kåfjord tar sin videregående utdanning i Nordreisa eller i Tromsø. Det påpekes at det skjer noe i opplæringsløpet: *«Det er lite kontakt med unge i de andre kommunene. Vi får mer kontakt når vi går på videregående skole.»* Regionale ungdomsarrangement trekkes frem som samlende for unge i regionen. Tilhørigheten til Nord-Troms synes å være svak.

Unikt med unge mennesker i Nord-Troms

Elever i 10. klasse mener at unge mennesker er mer tradisjonsrike: *«Vi i Nord-Troms er mer tradisjonsrike pga. at vi er oppvokst på landet og dermed har tradisjoner fra forfedrene våre.»* Elevene på videregående skole synes unge i Nord-Troms er like på noen områder: *«Vi er like på språkbruk, kultur og historie.»* De unge voksne mener unge i Nord-Troms ikke er så annerledes enn andre steder, men at de kanskje er litt mer selvstendige enn unge i byer. Dette begrunnes med at *«vi har mange praktiske kunnskaper»* og *«vi må flytte tidlig hjemmefra»*. I tillegg tror de at unge er mer åpne mot hverandre og nye bekjentskaper, og at de ikke er så selvhøytidelige.

Nordreisa

Oppfatning av eget sted

Nordreisa er regionsenter i Nord-Troms, og deltakerne anser at stedet har bykvaliteter med kafeer, spisesteder, butikker m.m. Unge i Nordreisa mener at kommunen er en

forminsket storby, ikke sånn typisk småplass. Det er rom og frihet til å være den du er. Storslett skulle hatt et mer urbant preg, og det er ingen «hengeplasser» der. Med bakgrunn i regionsenterstatusen, er det etablert regionale funksjoner som bl.a. jobber med kvensk kultur. Kommunen er en grensekommune til Finland, og har over år etablert et samarbeid⁵ med nabokommunene på den andre siden av grensen.

Om tre stammers møte

I Nordreisa sies det at «*vi er norske, ikke samisk eller kvensk*», selv om noen sier at de har kvenske aner eller forfedre. Andre sier at de har et «*godt forhold til samisk kultur og har samiske venner*» og «*det er spennende å kunne samiske ord*». De unge voksne oppfatter Nordreisa som en miks av kulturer, ulikt de andre kommunene i regionen. Stedet er befolket av «*samer, kvener og nordreisaværing*». Deltakerne i 10. klasse og på videregående skole har ikke et spesielt forhold til kvensk kultur. Samisk kultur vet deltakerne mer om, og det ser ut til at de refererer til reindriftssamer når det er spørsmål om samisk kultur. Ifølge deltakerne relaterer de seg til norsk kultur, men de er ikke «hardingfelenorsk»: «*Vi er ikke sånn hardingfele- og hallingkastnorsk. Vi er en blanding av flere kulturer, men norsk er nasjonalitet. Det som vi oppfatter oss som, norsk*» og «*Vi er nordtromsnorsk*».

Tilhørighet til Nord-Troms

Når deltakerne skal beskrive hvor de kommer fra, bruker de ofte Nord-Troms for å forklare dette geografisk.

Deltakerne bruker ikke en felles betegnelse på folk i Nord-Troms. De beskriver regionen med flott natur. Ungdom i Nordreisa mener at man som folk er veldig like i Nord-Troms: «*Reisaværing og de andre i Nord-Troms er veldig like*». Men de unge voksne har et annet bilde: «*Vi er forferdelig forskjellige (om unge mennesker i Nord-Troms), det meste som er likt: stor i kjeften og glad i oss sjøl.*»

Unikt med unge mennesker i Nord-Troms

Elever ved ungdomsskolen mener de har et grovere språk enn de i Sør-Norge. Elevene mener at unge i Nord-Troms er veldig like: «*Det er så stor miks i Reisa, noe som fører til at vi føler at alle er like.*» De unge voksne mener at unge i Nord-Troms er forferdelig forskjellige. Det de trekker frem som likt, er at de er «*store i kjeften*» og «*glade i seg selv*».

⁵ Tornedalsrådet.

Storfjord

Oppfatning av eget sted

Storfjord anser seg som kulturkommunen. Kommunen har innført trespråklig skilting i kommunale bygg. Kommunen er en grensekommune til Finland/Sverige, og har over år etablert et samarbeid⁶ med nabokommunene på den andre siden av grensen.

Tilhørigheten til eget sted/egen kommune synes å være sterk i Storfjord. Her gis det – i likhet med Kåfjord – uttrykk for stor stolthet over egen kommune og dets særegenhet.

Om tre stammers møte

Det virker som om få har kjennskap til eller forhold til den kvenske kulturen. Som en sier det: *«Jeg vet jeg har litt kvensk blod i årene, men jeg praktiserer det ikke.»* Likevel sier noen at *«det er mange kvener i Skibotn, men det er ikke så stor forskjell mellom kvensk og norsk kultur»*. Ut fra uttalelsene ser det ut til at deltakerne lærer mer om den samiske kulturen i skolen, og derfor kan mer om den enn om kvensk kultur. I Storfjord beskrives «hovedkulturen» som norsk, og *«samer og kvener bakover i familien som en bonus»*.

Tilhørighet til Nord-Troms

Når deltakerne skal beskrive hvor de kommer fra, bruker de sjelden Nord-Troms for å forklare dette geografisk.

Ungdommene i Storfjord sier at de ikke skiller seg fra andre kommuner i Nord-Troms, og oppfatter seg ganske lik nærkommunene, men føler seg likevel skjermet fra de andre kommunene i nærheten.

Deltakerne bruker ikke en felles betegnelse på folk i Nord-Troms. De beskriver regionen som en kulturell region med stort mangfold. Tilhørigheten til Nord-Troms ser ut til å være til stede, men den kommer ikke veldig tydelig frem.

Unikt med unge mennesker i Nord-Troms

Elever i 10. klasse mener at dialekten er unik hos unge i Nord-Troms. I tillegg mener de at unge i regionen ikke bryr seg mye om klesstil og hvilken musikk man hører på. Elever fra videregående skole mener at det unike med unge i Nord-Troms er at flere har samisk og finsk i tillegg til det norske. *«Vi er såpass flerkulturelle og forskjellige at det er vanskelig å finne en stereotypisk person fra Nord-Troms.»* De unge voksne mener det unike er at unge i regionen tar vare på dialekten og at de blir oppfattet som uhøytidelige.

⁶ Tornedalsrådet.

Kvæningen

Oppfatning av eget sted

Kvæningen har mange muligheter tilknyttet naturen. Mulighetene i naturen trekkes frem som veldig positivt av deltakerne. Det er et stort reinbeitedistrikt i kommunen, og flere reineiere har sitt bosted i kommunen på sommerhalvåret.

Kvæningen som sted er ikke så langt unna ting: *«Kjør til Alta, ta et fly, eller til Sørkjosen, ta et fly – og vi er i Oslo innen kort tid!»* Unge voksne uttrykker også tilfredshet med IT-infrastrukturen i kommunen: *«Vi har fiber og Internett, vi har mulighet til å ha hjemmekontor.»* De sier at det ikke er så mange fritidstilbud, men de har gode scooterløyper og naturmuligheter. De har fine bakker å stå på ski i og fine jakt- og fiskemuligheter, men dårlige shoppingmuligheter.

En av deltakerne sier følgende om endring i Kvæningen: *«Vi syntes det var dørge kjedelig her da vi vokste opp. Men det bildet har endret seg! Det er dørge kjedelig andre plasser, også. Man blir blind for det man har når man har det!»*

Om tre stammers møte

I Kvæningen synes det samiske (i kombinasjon med det norske) å stå sterkt, mens det kvenske står svakt. De har liten kjennskap til kvensk kultur. Kjennskapen de har til samisk kultur er hovedsakelig knyttet til reindriftskultur. Unge voksne antyder at det kvenske og det samiske er i norsk kultur, og at det norske i Oslo er annerledes enn her.

Tilhørighet til Nord-Troms

Når deltakerne skal beskrive hvor de kommer fra, kan det hende at de bruker begrepet Nord-Troms for å forklare dette geografisk.

Ungdom på videregående nivå sier at de ikke har så stor tilknytning til de andre kommunene i Nord-Troms. De etterlyser at det burde bli bedre kjennskap til hverandre: *«Ungdom burde bli mer kjent med hva som skjer i de andre kommunene. Slik kan vi bli bedre kjent med hverandre.»* Det virker som om tilhørigheten til Nord-Troms er svak.

Unikt med unge mennesker i Nord-Troms

Elever i 10. klasse mener at det ikke er noe unikt med unge mennesker i Nord-Troms: *«Så lenge man har drømmer og er villige til å jobbe for det, kommer man like langt som andre folk.»* Elever på videregående mener unge i Nord-Troms er *«store i kjeften»* og at det er lite motepress. De unge voksne mener det ikke er store forskjeller på unge i distriktet: *«Vi tror ikke det er større forskjeller på ungdommer i Nord-Troms enn ungdom andre plasser. Det er mer forskjell mellom bygdeungdommer og byungdom.»* I tillegg konkretiserer de litt med at det er mer forskjell på ungdom i øst og vest og nord og sør.

Felles

Om tre stammers møte og tilhørighet til Nord-Troms

De fleste deltakerne i dialogseminarene har klare assosiasjoner til begrepet «tre stammers møte»; de forbinder det med møtet mellom nordmenn, samer og kvener. Men det ser ikke ut som om deltakerne har et sterkt forhold til alle tre kulturene. Videre kan det se ut som om kommunene kan plasseres med ulike tyngdepunkt i forhold til å oppfatte seg som norsk, samisk og kvensk. Dette kan forklares gjennom kommunenes ståsted i forhold til etnisitet og kultur.

Kåfjord kommune definerer seg som samisk kommune og er innenfor samisk forvaltningsområde. Storfjord kommune har vedtatt trespråklig skilting i kommunale bygg. Kvænangen er et stort reinbeitedistrikt. Skjervøy er en kystkommune som historisk sett har mye kommunikasjon sjøveien. Dette gjelder også for store deler av Lyngen. Nordreisa er regionsenter for Nord-Troms, og regionale funksjoner innen bl.a. kvensk kultur er lagt til kommunen.

Det er verdt en kommentar at det kvenske gjennomgående synes nokså marginalisert på grunn av at kvenske og norske glir inn i hverandre.

Det samiske er blitt bygd opp gjennom år, bl.a. gjennom etablering av ulike institusjoner.⁷ Samisk har også fått større fokus i og med at de er definert som urfolk. Det resulterer også i rettigheter og større økonomiske overføringer fra sentrale myndigheter. På den måten er det samiske mer kjent for deler av innbyggerne. Tilsvarende har ikke vært gjort for det kvenske i like stor grad, og dermed er kanskje denne kulturen mindre kjent for ungdom.

Tilnærmingen til samisk kultur er ulik i de ulike kommunene og blant de ulike deltakerne. I Kåfjord gjenkjenner de unge den samiske kulturen til å være sjøsamisk kultur. Urfolksfestivalen Riddu Riđđu spiller nok en stor rolle i denne sammenheng – som en arena for ungdom. I de andre kommunene kan det se ut som om det hovedsakelig fokuseres på reindriftssamer når man spør om samisk kulturforståelse.

Få har en klar oppfatning av hva som kjennetegner kvensk kultur, og kommenterer i så måte skolens rolle. Her har samisk kultur og tradisjon et langt sterkere fotfeste, selv om det til dels kommer til uttrykk at det samiske man lærer om i skolen hovedsakelig omhandler reindriftssamer. Det virker som om det i større grad må vises til hvordan det kulturhistoriske bosetningsmønsteret har vært i regionen.

⁷ Språksentre, men også etablering av Senter for nordlige folk, Riddu Riđđu, NRK Sápmi, Sametinget.

Til tross for at vi har samiske og kvenske institusjoner⁸, virker det som om vi likevel ikke makter å formidle kunnskapen om regionens kulturelle mangfold på en god måte til folk under 35 år. Det virker som om noen historiske linjer bør trekkes opp fra bl.a. disse institusjonene for å sette vår kulturhistoriske arv i en litt større sammenheng. Samtidig er det viktig at kunnskapen om vår kulturelle arv videreformidles på flere måter til innbyggerne i regionen. Slik det er i dag fortsetter fornorskingsprosessen, noe som bidrar til at mer av vår kulturhistorie forsvinner. Dette kan igjen føre til at motsetningene mot vår kulturhistoriske arv øker og at kunnskapen om vårt kulturelle mangfold ikke er godt nok.

Når vi spør om de bruker betegnelsen «nordtromsing», får vi ulike tilbakemeldinger. «Nordtromsingen» er en ukjent betegnelse, og assosieres til dels med noe negativt og dels med gamle stereotyper om nordlendingen (eksempelvis Oluf-figuren). Deltakerne gir tilbakemelding om at de ikke bruker betegnelsen. Ut fra funnet om at begrepet kan oppfattes negativt, er det tydelig at vi i regionen må bygge en nordtromstilhørighet for å oppnå målet om felles profilering og merkevarebygging for å skape bolyst og fremstå som en livskraftig region. Dette betyr å skape innhold i hva som er Nord-Troms' fortrinn i omdømmebygging, og det handler om å bygge en regional kjennskap til hvilke stedskvaliteter regionen har.

Tilhørighet til eget sted og utfordringer

Selv om tilhørigheten til eget sted/kommune synes å stå sterkt, synes imidlertid tilhørigheten å variere noe mellom kommunene. Unge i alle kommunene er likevel opptatt av egen patriotisme og er stolt av eget hjemsted. Mange ønsker å komme tilbake etter endt utdanning, såfremt det finnes jobb og bolig. De som har flyttet tilbake, begrunner det med familie, nettverk, ønske om å gi egne barn en like trygg oppvekst som de selv hadde, muligheten til å nå frem og bidra i utviklingen av samfunnet samt et endret syn på hjemstedet og dets muligheter.

Det pekes likevel på en del utfordringer for tilbakeflyttere. Kommunene i regionen har ifølge deltakerne flere utfordringer innen jobb, bolig/tomt, utdanningsmuligheter, sosiale møteplasser som ikke forplikter til bestemte aktiviteter, lite for ungdom som ikke er opptatt av idrett eller finner seg til rette i idrettsmiljøet, få sommerjobber for ungdom, synlig rusproblematikk samt infrastruktur innad og mellom kommunene. Dette er innspill som er tatt med videre i en egen tiltaksplan⁹ som er sendt til den enkelte kommune i Nord-Troms for behandling.

⁸ Senter for nordlige folk i Kåfjord, Halti kvenkultursenter i Nordreisa, det trespråklige Storfjord språksenter, Samisk språksenter i Kåfjord, Nord-Troms Museum.

⁹ Se vedlegg.

Stedskvaliteter

Unge i alle kommunene trekker frem natur som stedskvalitet for Nord-Troms. «*Vi har fine naturforhold*», «*natur rett utenfor døra*», «*vi finner ro i naturen*», «*vi har nasjonalpark*», «*mange naturstier, øyer, fjell og fjord*». Selv om natur trekkes frem som stedskvalitet, er den ikke veldig beskrevet i materialet vårt. Det kommer frem at vi bruker naturen mer enn de som bor i Tromsø, uten at dette presiseres ytterligere. Generelt ser det ut som om ungdommen i kommunene synes de har få fritidstilbud. Når deltakerne har begynt å ramse opp alle tilbud de har i den enkelte kommune og til dels i nabokommunen, har utsagnene om at fritidstilbudet er lite moderert seg. Det er tydelig at det er uklart for deltakerne hvilke fritidstilbud som faktisk eksisterer i egen kommune og/eller i nabokommunen. Vi mener det er viktig at tilbudene som eksisterer blir synliggjort for de unge, slik at det blir klart for dem de tilbud som faktisk eksisterer.

Tilhørighet til Nord-Troms

Tilhørigheten og identiteten er stort sett knyttet til eget sted. Det er lite som tyder på en felles identitet i og til regionen Nord-Troms. Likevel er Nord-Troms et geografisk sted for alle. Men regionen mangler en felles identitet som deltakerne kan kjenne seg igjen i. Tilhørigheten til regionen varierer imidlertid noe mellom kommunene.

Unikt med unge mennesker i Nord-Troms

Et fellestrekk for unge i regionen er at de mener de har et litt røft språk. De mener selv at de er lite selvhøytidelige, rause og jordnære. «*Vi snakker rett fra levra ... er mer ekte enn byfolk og leverer det vi har, og sier ikke noe annet enn det vi mener.*» Unge i Nord-Troms gir et inntrykk av at de er mindre høytidelige og mer avslappa enn på større steder. Men de antyder også at holdningene ikke er de beste.

Det er imidlertid veldig vanskelig å si at det er store forskjeller i og med at vi ikke har gått grundig inn i begrepsbruken. Ungdom er opptatt av og kommenterer naturlig nok egen klesstil, men her synes det å være en viss variasjon mellom kommunene i forhold til hvor stort spennet for det individuelle uttrykket er. Det er også tydelig at rusproblematikken finnes i alle kommunene, selv om det trekkes mer frem i enkelte. På bakgrunn av det som har kommet frem i de enkelte kommunene vedrørende rusproblematikk, tenker vi at kommunene og andre har et særlig ansvar for å følge opp dette.

Gjennom våre funn kan det se ut som om det er et hierarki mellom ungdom i de forskjellige kommunene. «*Nordreisa som sentrum i Nord-Troms*» og «*I Nord-Troms finnes bare reisaværing. Vi er best*». Dette er tydelig for hvordan unge i Nordreisa uttaler seg. Dette antar vi henger sammen med Nordreisas status som regionsenter.

Inneholder drømmen Nord-Troms?

Deltakerne fra 10. klasse og videregående skole ønsker seg bort fra hjemkommunen, og ser for seg at de kanskje flytter tilbake til regionen på sikt. Dette finner vi som en naturlig del av det å bli voksen. De unge voksne som er tilbakeflyttere, har vært borte og opplevd deler av verden. Disse har tatt et aktivt valg om å flytte tilbake, og de ser alle fordelene ved hjemstedet sitt. Likevel påpeker de noen utfordringer kommunene må ta tak i for å rekruttere flere unge til eget sted.¹⁰

Deltakerne på seminarene er tydelige på at de ønsker å bidra til fremtidens Nord-Troms – gjennom å etablere bedrifter, være aktive og bidra i frivillig sektor, være ambassadører og få barn. Slik uttrykte en tilbakeflytter det: *«Vi kan få til alt hvis vi vil og hvis vi satser – alt er mulig.»* Etter dialog mellom elevene på skolene og de unge, voksne tilbakeflytterne, gir deltakerne fra skolene uttrykk for at de har fått et noe annet bilde av egen hjemkommune, og at de ser det som ganske sannsynlig at de vil flytte tilbake når de har opplevd «verden».

Likevel kommer det til uttrykk at størrelsen på stedet begrenser ungdoms utvikling, og kanskje sier det også noe om hvilken selvfølelse unge har: *«Vi vil bli rik og berømt – men vi som kommer fra en så liten plass, skjønner jo at det ikke blir noe av.»*

¹⁰ Se tiltaksplanen.

Konklusjoner

Noe unikt med unge mennesker i Nord-Troms?

Ut fra materialet vi har, er det ikke noe som tyder på at det er noe (klesdrakt, musikksmak, holdninger, språkbruk, reisevaner, utdanning, drømmer eller lignende) som gjør unge i Nord-Troms forskjellig fra unge mennesker andre steder i landet. Dette begrunnes gjennom funn som er gjort i tilsvarende arbeid andre steder i Nord-Norge av Turid Moldenæs.¹¹ Ut fra funnene er det lite som tyder på felles identitet i og til regionen Nord-Troms. Dersom man skal oppnå målet om å bygge en regional identitet, må tilhørigheten til regionen bygges opp. Gjennom funnene fra dialogseminarene virker det som om deltakerne har sin identitet og tilhørighet i størst grad knyttet til eget sted. Dette er selvfølgelig naturlig. Å øke tilhørigheten til regionen betyr ikke at man skal erstatte tilhørigheten til eget sted, men heller jobbe samlet for å oppnå flere fordeler innen bl.a. rekrutteringsarbeid og profilering.

Det finnes ikke en typisk nordtromsing, og begrepet ser ut til å være ukjent. Dette er kanskje ikke veien å gå for å utvikle den regionale identiteten.

Unge mennesker i Nord-Troms er lik andre unge mennesker i Nord-Norge.

Tre stammers møte

Et av formålene med å gjennomføre dialogseminar i regionen, var å finne mer ut om begrepet «tre stammers møte». Begrepet lever, og de fleste av de unge i regionen har en forståelse av hva det betyr. Likevel er ikke dette et begrep de unge er bevisst som betydende for Nord-Troms. Dersom man skal bygge videre på begrepet «tre stammers møte» som et overordnet begrep for Nord-Troms, må det gjøres ulike tiltak. Dette krever bl.a. at skolene i regionen i større grad vektlegger kunnskap om kvensk kultur, sjøsamisk og reindriftssamisk kultur, og hvordan denne miksen av kulturer har formet oss som folk.

Ut fra vårt materiale finner vi at det er viktig at kunnskap om lokal og regional historie bør vektlegges sterkere i opplæringsinstitusjonene i Nord-Troms. Kommunene som barnehage- og skoleeier samt fylkeskommunen som skoleeier må ta dette ansvaret. Lokale institusjoner som Senter for nordlige folk, Halti kvenkultursenter og Nord-Troms Museum kan bidra til at vår kulturhistorie også formidles inn i skolene og i barnehagene.

¹¹ Universitetet i Tromsø.

Tilhørighet til eget sted

Tilhørigheten til egen kommune synes å variere noe mellom kommunene. Det er grunn til å stille spørsmål ved om det finnes strategier i kommunene for å styrke tilhørigheten til egen kommune/eget sted. For å øke kunnskapen og stoltheten for eget sted, samt at unge i større grad skal se mulighetene i eget sted, bør kommunene innføre entreprenørskapssatsing i skolene (grunnskole og videregående skole). Disse programmene har bl.a. fokus på lokalsamfunnet slik at de unge får bedre kjennskap til eget sted. Dette vil også skape stolthet til eget sted, noe som er nødvendig for å skape fremtidige ambassadører for stedet og for at flere faktisk skal velge å flytte tilbake.

Veien videre

Forskningsprosjekt

I prosjektplanen står det at prosjektet skal vurdere et mulig forskningsprosjekt på bakgrunn av materialet fra de gjennomførte dialogseminarene for ungdom. Sammen med våre samarbeidspartnere fra Universitetet i Tromsø, Turid Moldenæs og Stine Didriksen, har prosjektgruppen derimot kommet frem til at det ikke er grunnlag for gjennomføring av et slikt forskningsprosjekt. Dette baserer seg på at ungdom i Nord-Troms (det vi ser i materialet) er lik ungdom andre steder i Nord-Norge. Det er ikke noe spesielt med ungdom i vår region som bør ses ekstra på i et forskningsprosjekt. Videre vil det koste mye penger å få gjennomført et forskningsprosjekt, og det kan være vanskelig å få etablerte forskningsmiljøer til å gå videre med vårt materiale uten funn av noe særegent.

Handlingsplan

Se egen tiltaksplan sendt til kommunene for behandling (vedlegg 4).

På bakgrunn av funnene fra dialogseminarene, er det viktig at man jobber videre med ulike tiltak. Flere av tiltakene er allerede tatt tak i av Nord-Troms regionråd. Det vil bli jobbet videre med finansieringen av disse.

Tiltak	Ansvar
Jobbe med å få informert om «tre stammers møte» til elever/andre	Nord-Troms regionråd og Regionkontoret i Nord-Troms
Kommunisere ut fritidsaktiviteter/andre tilbud	Kommunene og frivillig sektor
Entreprenørskapssatsing i skolene	Nord-Troms regionråd, Regionkontoret i Nord-Troms, Næringsutvalget i Nord-Troms, Halti næringshage og UE Troms
Boligutvikling	Nord-Troms regionråd og Storfjord kommune

Vedlegg

Vedlegg 1 Konferansestab

Tabell 1 Konferansestaben

Funksjon	Hvem	Hva
Prosessleder	Lisbeth Holm (5 seminar)	
	Silja Karlsen (1 seminar, Storfjord)	Prosjektleder
Prosesshjelper/sekretær	Silja Karlsen	Prosjektleder
	Lisa Pedersen	Leder, Regional ungdomssatsing (RUST)
Sekretærer	Berit Fjellberg	Sekretariatsleder, Nord-Troms regionråd
	Anne Berit Bæhr	Prosjektmedarbeider, Kvænangen
	Beate Brostrøm	Prosjektmedarbeider, Nordreisa
	Inger Marie Åsli	Prosjektmedarbeider, Kåfjord
	Maria Figenschau	Prosjektmedarbeider, Storfjord
	Rolf Johansen	Prosjektmedarbeider, Lyngen

Vedlegg 2 Antall deltakere

Tabell 2 Antall deltakere dialogseminar

	Kvænangen	Kåfjord	Nordreisa	Skjervøy	Storfjord	Lyngen	Sum
10. klasse	8	5	7	12	8	8	48
Vgs.	6	6	5	9	4	10	40
Unge voksne	5	4	6	8	3	7	33
Antall deltakere	19	15	18	29	15	25	121

Antall deltakere

Kvænangen

10. klasse: 8 jenter, alder 15 år.

Videregående: 6 representanter – 3 jenter og 3 gutter, alderen 18–19 år.

Tilbakeflyttere: 5 representanter – 4 damer og 1 mann i alderen 25–35 år.

Andre: prosessleder Lisbeth Holm, prosjektmedarbeider og næringskonsulent Anne Berit Bæhr, konsulent oppvekst og kultur Rita B. Pedersen, leder oppvekst- og omsorgsutvalget Anne Gerd Jonassen, varaordfører Gøril Severinsen, prosjektleder Silja Karlsen.

Kåfjord

10. klasse: 5 representanter – 1 fra Manndalen, 2 fra Olderdalen og 2 fra Trollvik, Birtavarre.

Videregående: 6 representanter – 2 fra Manndalen, 2 fra Olderdalen, 1 fra Djupvik, 1 fra Birtavarre.

Tilbakeflyttere: 4 representanter – 2 fra Djupvik (18 og 31 år), 1 fra Manndalen (33 år) og 1 fra Manndalen/Olderdaalen (24 år).

Andre: prosessleder Lisbeth Holm, prosjektmedarbeider Inger Marie Åsli, regional ungdomskonsulent Lisa Pedersen, leder utviklingsavdelingen Gunn Andersen, kulturkonsulent Gerd Steinnes Nilsen, prosjektleder Silja Karlsen.

Nordreisa

10. klasse: 7 representanter – 1 gutt og 6 jenter, alder 15 år.

Videregående: 5 representanter – 2 jenter og 3 gutter, alder 16–19 år.

Tilbakeflyttere: 6 representanter – 3 kvinner og 3 menn, alder 27–34 år.

Andre: prosessleder Lisbeth Holm, prosjektmedarbeider Beate Brostrøm, ordfører Lidvart Jakobsen, prosjektmedarbeider i Skjervøy Ingrid Lønhaug, prosjektleder Silja Karlsen.

Skjervøy

10. klasse: 12 representanter – 9 jenter og 3 gutter, alder 15 år.

Videregående: 9 representanter – 5 gutter og 4 jenter, alder 16–20 år.

Tilbakeflyttere: 8 representanter – 4 damer og 4 menn, alder 20–35 år.

Andre: prosessleder Lisbeth Holm, prosjektmedarbeider Ingrid Lønhaug (også varaordfører), regional ungdomskonsulent Lisa Pedersen, rådgiver Eldbjørg Ringsby, prosjektleder Silja Karlsen, 7 tilhørere/administrasjon.

Storfjord

10. klasse: 8 representanter – 7 gutter og 1 jente, alder 15 år.

Videregående: 4 representanter – 3 jenter og 1 gutt, alderen 16–19 år.

Tilbakeflyttere: 3 tilflyttede damer, alder 25, 33 og 33.

Andre: prosessleder Silja Karlsen, prosjektmedarbeider Maria Figenschau, prosjektmedarbeider i Kåfjord Inger Marie Åsli.

Lyngen

10. klasse: 8 representanter.

Videregående: 10 representanter.

Tilbakeflyttere: 7 representanter.

Andre: prosessleder Lisbeth Holm, prosjektmedarbeider Rolf Johansen, ordfører Sølvi Jensen, Lyngen rock og reker v/Jack R. Møller, Nord-Troms regionråd v/Berit Fjellberg, Stine Didriksen og Hilde Pettersen fra Universitetet i Tromsø, prosjektleder Silja Karlsen.

Vedlegg 3 Program og spørsmål

Spørsmålene

Program

09.30–09.45	Velkommen
09.45–10.00	Introduksjon til dialogkonferanse v/Lisbeth Holm
10.00–10.45	Gruppeoppgave 1: kommune XX: her og nå
10.45–11.15	Presentasjon gruppeoppgave 1
11.15–12.00	Gruppeoppgave 2: kommune XX: om fremtiden
12.00–12.30	Lunsj
12.30–13.00	Presentasjon gruppeoppgave 2
13.00–13.45	Gruppeoppgave 3: Et blikk på Nord-Troms
13.45–14.15	Presentasjon gruppeoppgave 3
14.15–15.00	Ordet fritt
15.00–15.30	Skatter og avslutning

Gruppeoppgave 1: Ungdom i kommune XX: her og nå

a) Hvordan vil dere beskrive ungdommer i XX?

Eks: interesser, musikksmak, klesstil, språkbruk, holdninger, reisevaner, utdanning, væremåte, drømmer osv.

b) Er ungdom i XX forskjellig fra ungdom andre steder? Eks: andre steder i Nord-Troms, Nord-Norge og lenger sør i landet.

c) Hvordan vil dere beskrive stedet XX?

Eks: kultur, natur, fritidsaktiviteter, utdanningsmuligheter, arbeidsmarked osv.

d) Skiller XX som bosted seg fra andre steder? I så fall på hvilken måte? Eks: andre steder i Nord-Troms, Nord-Norge og lenger sør i landet.

Gruppeoppgave 1: Unge voksne i kommune XX: her og nå

a) Hva kjennetegner de som har flyttet tilbake til XX?

F.eks. mht. utdanning, arbeid, slektsforhold, holdninger, interesser og væremåte osv.

b) Hva fikk deg til å flytte tilbake?

c) Hvor dro du etter at du flyttet herfra og hvorfor?

d) Har bildet ditt av XX endret seg i den tiden du har vært borte? I så fall hvorfor og på hvilken måte?

Gruppeoppgave 2: Ungdom i kommune XX om fremtiden

a) Hva gjør dere etter ungdomsskolen/videregående skole? Hvor er dere?

b) Hva gjør dere og hvor er dere om 10 år, og hvorfor?

c) Tenker dere på bosted og arbeidsmuligheter når dere tar karrierevalg?

d) Er XX et sted dere kan tenke dere å fortsette å bo i? Hvorfor, hvorfor ikke?

e) Hva bør XX gjøre for å holde på ungdom/få unge voksne til å flytte tilbake etter endt utdanning?

f) Tror dere at dere kommer til å se annerledes på XX i fremtiden (la oss si om 15–20 år)? Hvorfor, hvorfor ikke?

Gruppeoppgave 2: Unge voksne i kommune XX om fremtiden

a) Er det noe med XX som gjør at du vil bli, og hva er eventuelt det (stedet, menneskene, arbeid, fritid m.m.)? Eller eventuelt tenker å reise igjen, og hvorfor? (Er det tilfeldig, planlagt, pga. familie m.m.?)

b) Hvilke utfordringer står XX overfor i forhold til din aldersgruppe?

c) Tror du at din fremtid blir annerledes enn dine foreldres og besteforeldres? I så fall hvorfor og på hvilken måte?

Gruppearbeid 3: Et blikk på Nord-Troms

a) Bruker dere betegnelsen Nord-Troms om regionen dere bor i? Hvorfor, hvorfor ikke?

b) Dersom dere bruker Nord-Troms som betegnelse, i hvilke sammenhenger er det?

c) Hvordan vil dere beskrive Nord-Troms som region?

d) Kan dere tenke dere å bo i en annen Nord-Troms-kommune enn XX? Hvorfor, hvorfor ikke?

e) Bruker dere betegnelsen nordtromsing om folk som bor i regionen? Hvorfor, hvorfor ikke?

f) Dersom dere bruker betegnelsen nordtromsing, finnes det en typisk nordtromsing? I så fall, hvem er han eller hun? Er du en nordtromsing?

g) Dersom dere ikke bruker betegnelsen nordtromsing, har dere en alternativ betegnelse som dere synes er bedre?

h) Finnes det noe unikt eller spesielt ved unge mennesker i Nord-Troms som gjør dem forskjellig fra unge mennesker andre steder i landet? (Eks: holdninger, drømmer, utdanning, reisevaner, klesstil, musikksmak, språkbruk m.m.)

i) Hva tenker dere på når dere hører «tre stammers møte»?

j) Hvilket forhold har du til kvensk kultur?

k) Hvilket forhold har du til samisk kultur?

l) Hvilket forhold har du til norsk kultur?

m) Hva har Nord-Troms å tilby dere? Er det noe dere savner, og hva er eventuelt det?

n) Hvordan kan dere bidra til fremtidens Nord-Troms?

Vedlegg 4 Innspillene i tiltaksplan

PLAN FOR TILTAK SOM ET LEDD I REKRUTTERING OG OMDØMMEBYGGING

Prosjektet ønsker en tilbakemelding fra kommunen ved årsskiftet på om man gjør noe med de foreslåtte tiltakene eller ikke (*egen kolonne for dette).

Utfordring	Status	Forslag til tiltak	Mål for tiltak	Ansvar	Kostnad kommunen	Hva gjør kommunen? *
Barnehageplasser	Det trengs til enhver tid nok barnehageplasser slik at potensielle tilflyttere er sikker på at de får barnehageplass når de flytter. Dersom småbarnsfamilier er den ønskede målgruppen, er tilgjengelige barnehageplasser avgjørende.	Full barnehagedekning. Barnehageinntak hele/flere ganger i året.	Tilrettelagt for barnefamilier.	Kommunen	Varierer	
Arbeidsplasser/rekruttering	Under dialogseminarene uttrykte deltakere bekymring for jobbsituasjonen fremover (nedskjæringer og karrieremuligheter). Som potensiell tilbakeflytter er det ofte jobb for to som er avgjørende for om man flytter tilbake eller ikke. Konkurransen om arbeidskraft øker. Nord-Troms må ruste seg for å sikre fremtidig rekruttering, men samtidig være pådriver for etablering av flere arbeidsplasser.	Sikre etableringsveiledning til potensielle nyetablerere.	Tilbud om etablererveiledning for nyetablerere.	Kommunene/Halti NH/næringslivet	Ansatte på næring, avtale med Halti eller andre om veiledning	
		Jobbe med etablering av stedsuavhengige arbeidsplasser der dette ikke er gjort.	Enklere for flere å «ta med seg en jobb de allerede har» eller etablere egne arbeidsplasser.	Kommunene/Halti NH/næringslivet	Eks. fra Kvæningen - næringshage, utredningsfase ca. 350 000,-, mulig delfinansiering sammen med andre	
		Rekruttering gjennom arbeidslivsdagen på UiT til høsten.	Profilere muligheter for potensielle tilbake- og tilflyttere.	Halti NH og kommunene	5000-10 000,- årlig/kommune	

Boliger	Behovet for midlertidige boliger anses som stort. Flere uttrykker at det vil være lettere å flytte til regionen dersom det eksisterer «midlertidige» boliger (selveierleiligheter, prøveboliger etc.). En slik boligpolitikk må komme som et tillegg til boligsosial handlingsplan. Les mer om prøvebolig på http://www.husbanken.no/boligetabling-i-distriktene/boliger-ma-til-for-aksape-vekst-region-midt/ .	Jobbe med utfordringen i kommunal regi (gjørne i et samarbeid med lokale entreprenører og Husbanken). Etablere «ungbo», selveierleiligheter e.l.	Få etablert leilighetskompleks eller lignende.	Kommunen sammen med lokale utbyggere	Varierer	
		Jobbe med utfordringen i kommunal regi (gjørne i et samarbeid med Husbanken). Etablere prøveboliger (egen satsing med suksess andre steder).	Utrede muligheten for prøvebolig der tilflyttere får tilbud om å prøvebo en periode litt rimeligere enn tradisjonell utleie i kommunal regi. Kriterier for hvem som får prøvebo (eks. småbarnsfamilier).	Kommunen	Varierer	
		Aktiv bruk av startlån.	Gunstig lånefinansiering for private utbyggere.	Kommunen	Varierer	
Tomter	Behovet for tomter anses som stort flere plasser. Flere uttrykker at det er en fordel dersom det tilrettelegges for flere tomter og at det blir enklere å få til bygging «der man faktisk ønsker det» (spesielt i distriktet).	Kommunene bør se på hvor det er tilgjengelige tomter og om det er mulig å imøtekomme private utbyggers ønske om å bygge på de spesielle stedene de ønsker.	Ledige tomter og gjørne ytterligere tilrettelegging slik at utbygger kan få det der han/hun ønsker.	Kommunen	Varierer	
Saksbehandlingstid	I enkelte kommuner oppfatter deltakerne på dialogseminaret saksbehandlingstiden som lang. Spesielt innen byggesaker. Noen steder er dette en myte, andre steder en realitet.	Kommunene bør gjennomføre enkle brukerundersøkelser for å få avkrefet eller bekrefet om det er lang/kort	Bevisstgjøre kommunene og brukerne på faktisk saksbehandlingstid.	Kommunen	Ca. 50 000,- årlig/kommune	

		saksbehandlingstid.				
Kommunikasjon med innbyggerne	Informasjon fra kommunen til innbyggerne er en utfordring. Kommunikasjon er utfordrende. Kommunene bør tilstrebe å informere ytterligere.	Etablering av vertskapsfunksjon i egen kommune. Delta i rekrutteringskampanjer i omdømmeprosjektet og håndtering når prosjektet er avsluttet.	Tilflyttere får et sted å henvende seg for å få informasjon om «alt».	Kommunen	Kan inngå i eksisterende ressurs, eks. servicekontor.	
		Kommunens hjemmeside.	All info av betydning legges ut.	Kommunen	Kan inngå i eksisterende ressurser. Opplæring på flere.	
		Kommunen med egen side på Facebook. Egen strategi er viktig.	Kommunene etablerer Facebook som en kanal for enkel informasjonsutveksling.	Kommunen	Kan inngå i eksisterende ressurs.	
		Kjøpe en side i lokalavisa der kommunen informerer om siste nytt, eks. Kåfjordnytt i FiN.	Informasjon ut til innbyggere.	Kommunen	Kr. 7500,- eks. mva. per gang	
Mobilitet	Det er viktig for nåværende og potensielle innbyggere at det er enkelt å reise til/fra regionen.	Flyplassen i Sørkjosen må sikres og utbygges. Tilrettelegges bedre for arbeidspendling for offshore/gruve Tromsø og Finnmark etc. Behovet bør utredes.	Utbygging for økt reiselivssatsing og bedre pendlerbetingelser.	Kommune/fylket		
		Person- og næringstransporten på vei må utbedres.	Lettere å reise innad i regionen og ut av regionen.	Kommune/fylket		

		Båtforbindelsene til regionen må holdes på samme nivå.	Lettere å reise innad i regionen og ut av regionen.	Kommune/fylket		
		Bedre koordinering mellom offentlig transport i hele regionen.	Lettere å reise innad i regionen og ut av regionen.	Kommune/fylket		